

2004-06-30

Dnr 21-04-0309

Stockholms läns landsting
Finansroteln
Box 22550
104 22 Stockholm

Remissyttrande

Ärenden:

Motion 2002:11 om policy för exponering för elektriska fält

Motion 2003:65 om förbättrad vård för elöverkänsliga

Statens folkhälsoinstitut har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade motioner.

Vi lämnar följande synpunkter på motionerna framför allt avseende de efterfrågade frågeställningarna enligt nedan.

Kunskapsläge

På uppdrag av Folkhälsoinstitutet och Vårdalstiftelsen tillsattes år 1999 en arbetsgrupp, som arbetade fram en kunskapsöversikt över "annan överkänslighet". Elkänslighet, bildskärmar och elektromagnetiska fält definierades som ett av elva problemområden. Framstående forskare inbjöds att göra skriftliga sammanställningar, som presenterades vid två forskarseminarier. Kunskaperna samlades i skriften "From witchcraft to science. Rapport från två forskarseminarier om annan överkänslighet." Rapporten har getts ut av Vårdalstiftelsen nr 1/2001 och ingår i Folkhälsoinstitutets rapportserie 2001:30.

Där konstaterades att forskarnas syn på elkänslighet inte var samstämmig. Dock var de flesta forskare överens om att det "inte finns en specifik orsak till elkänslighet utan man bör studera en rad samverkande miljöbelastningsfaktorer och hur dessa interagerar med människan".

Forskarna underströk vikten av fortsatt tvärvetenskaplig och systematisk utvärdering av de åtgärder, som de drabbade själva använder för att minska symtomen.

Informationsfrågor

Folkhälsoinstitutet delar uppfattningen att verka för att kunskapen om elöverkänslighet ökar hos landstingens personal. Det är viktigt av många skäl. I synnerhet behövs en allmän kunskaps-höjande verksamhet om åtgärder, som kan bidra till att förebygga besvär. I ett exempel beskrivs nedan förslag till ett systematiskt arbetsmiljöarbete, som kan minska uppkomsten av besvär.

Som en bakgrund till detta exempel kan berättas följande. SIF genomförde en medlemsenkät 2003 bland de medlemmar, som är elöverkänsliga. Av rapporten framgår att problematiken inte synliggörs. Ett stort antal personer, 60% av de tillfrågade, informerade inte sin chef om besvären år 1993. Vid en jämförelse med år 2003 är denna siffra lägre, men fortfarande informerar bara hälften om sina besvär. Anmälan om arbetsskada har gjorts av så få som 10% av dem som besvarat enkäten. De flesta har arbetat mer än 8 år vid bildskärm år 2003 och många av kvinnorna, 56%, arbetar hela dagen vid bildskärm, medan 38% av männen gör det.

Här kan nämnas att av rapporten framgår att besvär kopplas samman med bildskärmsarbete. De svåraste symtomen uppges vara ögonbesvär, värk i leder och trötthet.

Föreskrifterna om bildskärmsarbete, AFS 1998:5, anvisar att det är fördelaktigt att från början lägga upp arbetet vid bildskärmen, så att det på ett naturligt sätt varvas med andra arbetsuppgifter. Med ökad möjlighet till kommunikation via datorn är det också viktigt att arbetet planeras och ordnas så att det ger möjlighet till personliga kontakter. För den anställde är det också viktigt att se och förstå det sammanhang, där den egna arbetsuppgiften ingår som en del i en större verksamhet.

Med en befolkning, som i allt högre grad har bildskärmsarbete, är det viktigt att bedriva ett kreativt, systematiskt arbetsmiljöarbete. Förslagsvis görs en genomgång av den anställdes åtagande i samarbete med närmaste chef. Den anställdes uppgifter, som en del av ett större sammanhang och organisationens verksamhet samt de möjligheter, som finns att variera arbetet, diskuteras. Detta kan underlätta planeringen av arbetet, så att det innehåller många olika delar och därigenom blir så variationsrikt som möjligt.

Åtgärder för att minimera exponeringen i enlighet med försiktighetsprincipen

Folkhälsoinstitutet stödjer tillämpningen av försiktighetsprincipen för att hålla exponeringen så låg som möjligt. Försiktighetsprincipen lyder: ”Om åtgärder som generellt minskar exponeringen kan vidtas till rimliga kostnader och konsekvenser i övrigt bör man sträva efter att reducera fält som avviker starkt från vad som kan anses normalt i den aktuella miljön. När det gäller nya elanläggningar bör man redan vid planeringen sträva efter att utforma och placera dessa så att exponeringen begränsas.” hämtat från ”Myndigheternas försiktighetsprincip om lågfrekventa elektriska och magnetiska fält – en vägledning för beslutsfattare.” utgiven av Arbetarskyddsstyrelsen, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Statens strålskyddsinstitut, 1996.

Åtgärder för att uppnå tillgänglighet för den aktuella funktionshindergruppen

En policy för elmiljön i Stockholms läns landsting ökar sannolikt den allmänna tillgängligheten för den aktuella funktionshindergruppen.

I Handikappombudsmannens ”Riktlinjer för en tillgänglig statsförvaltning” finns rekommendationer för elektriska och magnetiska fält för att de elöverkänsliga skall få tillgänglighet till

lokaler i så stor utsträckning som möjligt. Riktlinjerna tar upp åtgärder vid nybyggnation och åtgärder för befintliga lokaler.

Folkhälsoinstitutet anser vidare att det är viktigt att landstingen kan ge råd om hjälpmedel och närmiljö till elöverkänsliga. Det är en bra grund för att öka tillgängligheten för den aktuella funktionshindergruppen.

Avslutningsvis delar Folkhälsoinstitutet uppfattningen om angelägenheten av förbättrad vård för elöverkänsliga. Det är en utsatt patientgrupp, som inte alltid får relevant stöd, eftersom kunskapen är under utveckling. I ovannämnda rapport som har tagits fram av Folkhälsoinstitutet påpekades att elkänslighetsforskningen endast har c:a 15 år på nacken. Det är en mycket kort tidshorisont, när det gäller att bättre förstå orsakerna till och behandling av nya sjukdomar.

Beslut i detta ärende har fattats av stf generaldirektör Bosse Pettersson. I handläggningen av ärendet har deltagit enhetschef Anita Linell. Föredragande har varit utredare Elisabeth Nordling.

Bosse Pettersson

Elisabeth Nordling